

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра фінансів і економіки природокористування**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

_____ О.А. Лагоднюк
“ _____ ” _____ 2019 року

06-04-05

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline**

**ТЕОРІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
БЕЗПЕКОЮ СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ
THEORY OF ORGANIZATION AND MANAGEMENT
OF SECURITY OF SOCIAL SYSTEMS**

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Specialty 072 «Finance, banking and insurance»

Спеціальність 073 Менеджмент (ОПП «Управління фінансово-
економічною безпекою»)
*Specialty 073 «Management» (EPP «Financial and Economic Security
Management»)*

Рівне-2019 рік

Робоча програма "Теорія організації та управління безпекою соціальних систем" для студентів, які навчаються за спеціальністю 073 Менеджмент (ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»). – Рівне: НУВГП, 2019. – 13 с.

Розробники:

Нікітенко Д.В., кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри економічної теорії

Протокол від " __ " _____ 2019 року № __

Завідувач кафедри економічної теорії _____ О.І. Ряба

Схвалено науково-методичною комісією за спеціальністю 073 «Менеджмент» за ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»

Протокол від " __ " _____ 2019 року № __

Голова науково -методичної комісії

Л.В. Мельник

ВСТУП

Анотація

Без знання основних положень теорії безпеки й ряду спеціальних питань забезпечення безпеки людини, суспільства, держави й інших видів систем практично не може обійтися жоден фахівець, зайнятий у сферах політики, економіки, освіти й науки, а також на всіх рівнях управління (державному, регіональному й муніципальному).

Навчальна дисципліна являє собою короткий виклад основних положень теорії безпеки стосовно соціальних систем типу людина, суспільство, цивілізація.

Роль і значення дисципліни полягають у тому, що її вивчення дозволяє одержати основи системних наукових знань про сутність, зміст, закономірності й механізмах виникнення небезпеки в системах різної природи, методах її оцінки, а також вироблення заходів по забезпеченню безпеки.

Такі знання можуть і повинні бути використані в інтересах забезпечення безпеки й розвитку будь-яких систем, у тому числі людини, суспільства й цивілізації.

Ключові слова: безпека, виклики, дестабілізація системи, забезпечення безпеки, загрози, національні інтереси.

Abstract

Without knowledge of the basic provisions of the security theory and of a number of special issues of ensuring the safety of human, society, state and other types of systems, practically no one can work in the fields of politics, economics, education and science, as well as at all levels of government (state, regional and municipal).

Discipline is a brief summary of the basic provisions of the theory of security in relation to social systems such as human, society, civilization.

The role and significance of discipline consists in the fact that its study allows us to obtain the basics of systematic scientific knowledge about the essence, content, patterns and mechanisms of danger in systems of different nature, methods for its evaluation, as well as the development of security measures.

Such knowledge can and should be used in the interests of ensuring the security and development of any system, including human, society and civilization.

Key words: challenges, national interests, security, system destabilization, threats.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування Показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 07 Управління та адміністрування Спеціальність: 073 Менеджмент	нормативна	
Модулів – 2	Освітньо-професійна програма «Управління фінансово- економічною безпекою»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання - ІНДЗ		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4,5		Лекції	
	Рівень вищої освіти: Магістр	16 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		60 год.	82 год.
		Вид контролю	
		поточний модульний контроль	залік

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

Денна форма – 33% : 67%;

Заочна форма – 7% : 93%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення студентів із теоретичними основами організації та управління безпекою соціальних систем, формування концептуальних методологічних навичок щодо моделювання систем безпеки у будь-якій сфері життєдіяльності, прищеплення основних цінностей безпекової культури, яка є стрижнем

для здійснення практичної діяльності щодо забезпечення безпеки підприємств.

Одним з основних завдань навчальної дисципліни є підготовка студентів вищих навчальних закладів до вивчення галузевих безпекознавчих дисциплін, а також закладення базису щодо розуміння фундаментальних категорій безпеки соціальних систем.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- основні теорії управління;
- види соціального управління;
- об'єкт і предмет теорії управління безпекою соціальних систем;
- концептуальні основи управління безпекою соціальних систем;
- методи теорії управління безпекою соціальних систем;
- алгоритм моделювання системи безпеки будь-якого рівня;
- механізми діагностування та управління загрозами та небезпеками;
- ознаки загроз та небезпек;
- системостворюючі компоненти системи безпеки
- сучасні підходи до організаційного проектування систем безпеки;

уміти:

- використовувати теоретичні знання з дисципліни у практичній діяльності;
- застосовувати методологію даної дисципліни при моделюванні систем безпеки;
- описувати моделі загроз та небезпеки;
- формувати адекватні загрозам та небезпекам системи безпеки.

Дисципліна передбачає набуття таких програмних компетенцій:

ЗК01. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні;

ЗК06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність);

ЗК07. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК08. Здатність виявляти, вирішувати проблеми, приймати обґрунтовані рішення;

СК01. Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів;

СК03. Здатність до саморозвитку, навчання впродовж життя та ефективного самоменеджменту;

СК06. Здатність формувати лідерські якості та демонструвати їх в процесі управління людьми;

СК08. Здатність використовувати психологічні технології роботи з персоналом;

СК09. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію;

СК 12. Здатність до вирішення проблемних питань і нестандартних ситуацій у професійній діяльності за умов невизначеності та ризиків;

Вивчення дисципліни дозволить досягнути наступних *програмних результатів навчання (ПРН)*:

ПР01. Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах;

ПР03. Проектувати ефективні системи управління організаціями;

ПР06. Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність;

ПР10. Демонструвати лідерські навички та вміння працювати у команді, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних задач;

ПР14. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку комплексної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства у поєднанні з дослідницькими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності

ПР 16. Відшукувати, обробляти систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств, банків, установ та організацій

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади управління та основи науки про безпеку

Тема 1. Зміст навчальної дисципліни "Теорія організації та управління безпекою соціальних систем"

Роль і значення навчальної дисципліни "Теорія організації та управління безпекою соціальних систем" (ТОУБСС). Об'єкт, предмет і завдання навчальної дисципліни ТОУБСС. Методологія навчальної дисципліни ТОУБСС. Понятійно-категоріальна система навчальної дисципліни ТОУБСС. Міждисциплінарний характер навчальної дисципліни ТОУБСС.

Тема 2. Основні теорії організації та управління

Докласичні управлінські концепції. Класична школа управління. Концепція людських відносин. Ситуаційні теорії організації.

Тема 3. Сутність та види соціального управління

Сутність управління як суспільного явища. Особливості суб'єкта та об'єкта соціального управління. Сутність та зміст управлінських відносин. Види соціального управління.

Тема 4. Поняття та зміст націобезпекознавства

Поняття парадигми. Націобезпекознавча парадигма та її періодизація. Об'єкт і предмет націобезпекознавства. Структура націобезпекознавства.

Змістовий модуль 2. Концептуальні основи управління безпекою соціальних систем**Тема 5. Поняття та зміст безпеки соціальних систем**

Основні концепції національної безпеки. Зміст безпеки соціальних систем. Проблемне поле безпеки соціальних систем

Тема 6. Поняття та зміст загроз безпеці соціальних систем

Поняття та зміст загроз безпеці соціальних систем. Стадії формування загроз. Модель загроз безпеці соціальних систем. Функціональне проектування системи дестабілізації.

Тема 7. Діагностування загроз безпеці соціальних систем

Основні концепції визначення показників і критеріїв безпеки. Реєстрації загроз та небезпек. Підходи до моделювання загроз та небезпек соціальним системам.

Тема 8. Концептуальні основи управління безпекою соціальних систем

Механізми реалізації політики у сфері безпеки. Оцінка ефективності взаємовпливу структурних елементів системи управління безпеки соціальних систем.

Тема 9. Поняття та зміст системи безпеки соціальних систем

Поняття системи безпеки соціальних систем. Класифікація систем безпеки соціальних систем. Загальна модель системи національної безпеки. Поняття та зміст системи забезпечення безпеки соціальних систем. Зміст завдання, функції системи забезпечення безпеки соціальних систем.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	в т.ч.				Усього	в т.ч.			
		Л	П	ІНД	СР		Л	П	ІНД	СР
МОДУЛЬ 1. ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ										
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади управління та основи науки про безпеку										
Тема 1. Зміст навчальної дисципліни "Теорія управління безпекою соціальних систем"	10	2	1	-	6	8	-	-	-	8
Тема 2. Основні теорії організації та управління	10	2	1	-	6	8	-	-	-	8
Тема 3. Сутність та види соціального управління	10	2	2	-	6	8	-	1	-	8
Тема 4. Поняття та зміст національно-безпекознавства	10	2	2	-	8	9	1	1	-	8
Всього змістовий модуль 1	40	8	6	-	26	33	1	2	-	32
Змістовий модуль 2. Концептуальні основи управління безпекою соціальних систем										
Тема 5. Поняття та зміст безпеки соціальних систем	10	2	2	-	6	9	1	-	-	10
Тема 6. Поняття та зміст загроз безпеці соціальних систем	10	2	2	-	6	10	-	2	-	10
Тема 7. Діагностування загроз безпеці соціальних систем	10	2	2	-	6	12	-	2	-	10
Тема 8. Концептуальні основи управління безпекою соціальних систем	10	1	1	-	8	10	-	-	-	10

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	в т.ч.				Усього	в т.ч.			
		Л	П	ІНД	СР		Л	П	ІНД	СР
Тема 9. Поняття та зміст системи безпеки соціальних систем	10	1	1	-	8	10	-	-	-	10
Всього змістовий модуль 2	50	8	8	-	34	51	1	4	-	50
Усього годин	90	16	14		60	90	2	6		82

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Теми семінарських занять	Години	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Зміст навчальної дисципліни "Теорія організації та управління безпекою соціальних систем"	1	-
2.	Основні теорії організації та управління	1	-
3.	Сутність та види соціального управління	2	1
4.	Поняття та зміст безпекознавства	2	1
5.	Поняття та зміст безпеки соціальних систем	2	-
6.	Поняття та зміст загроз безпеці соціальних систем	2	2
7.	Діагностування загроз безпеці соціальних систем	2	2
8.	Концептуальні основи управління безпекою соціальних систем	1	-
9.	Поняття та зміст системи безпеки соціальних систем	1	-
<i>Разом:</i>		<i>14</i>	<i>6</i>

6. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- Підготовка до аудиторних занять – 7 год.;
- Підготовка до контрольних заходів – 18 год.;
- Опрацювання окремих тем програми або їх частини, які не викладаються на лекції – 29 год.

Усього 54 год.

Звіти про самостійну роботу не надаються. Вивчення відповідного

матеріалу перевіряється під час поточного та підсумкового контролю знань, виконання позааудиторної самостійної роботи (на вибір студента).

6.1. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Теми семінарських занять	Години	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Зміст навчальної дисципліни "Теорія організації та управління безпекою соціальних систем"	6	8
2.	Основні теорії організації та управління	6	8
3.	Сутність та види соціального управління	6	8
4.	Поняття та зміст безпекознавства	8	8
5.	Поняття та зміст безпеки соціальних систем	6	10
6.	Поняття та зміст загроз безпеці соціальних систем	6	10
7.	Діагностування загроз безпеці соціальних систем	6	10
8.	Концептуальні основи управління безпекою соціальних систем	8	10
9.	Поняття та зміст системи безпеки соціальних систем	8	10
<i>Разом:</i>		<i>54</i>	<i>78</i>

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

В якості індивідуального навчально-дослідного завдання виступає есе за темами, наведеними в методичних вказівках до семінарських занять та самостійної роботи. захист основних положень роботи відбувається на семінарському занятті. **Індивідуальна робота для студентів заочної форми навчання** передбачає виконання контрольної роботи. Кожному студенту видається окреме завдання. Вимоги та завдання до виконання контрольної роботи для студентів заочної форми навчання викладені у методичних вказівках.

8. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни "Теорія організації та управління безпекою соціальних систем" використовуються інформаційно-ілюстративний та проблемний методи навчання.

Методика викладання цієї дисципліни передбачає застосування сучасних методів активізації навчання (тренінгів, ділових ігор), провідне місце серед яких належить case-study – методу ситуацій. Метод ситуацій сприятиме поглибленому опрацюванню ситуацій з різноманітних аспектів управління та формуванню у студентів практичних навичок прийняття адекватних управлінських рішень.

Під час лекційного курсу застосовуються:

- мультимедійна презентація;
- слайдова презентація;
- дискусійне обговорення проблемних питань.

На практичних заняттях застосовуються:

- ситуаційні завдання;
- кооперативне навчання (робота за методом малих груп);
- моделюючі вправи.

9. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни "Теорія організації та управління безпекою соціальних систем":

- вибіркове усне опитування студентів з питань, що розглядаються на семінарському занятті;
- розв'язок ситуаційних вправ;
- самостійно підготовлені реферативні виступи та повідомлення студентів за темою семінарського заняття;
- контрольні роботи за темами навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань – поточний модульний контроль.

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів з навчальної дисципліни "Теорія організації та управління безпекою соціальних систем", є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях, результатів самостійної роботи студентів) проводиться у % від кількості балів, виділених на завдання, із заокругленням до цілого числа за наступними критеріями:

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання результатів усіх форм контролю передбачено у 100-бальній шкалі (табл. 10.1).

Таблиця 10.1

Шкала оцінювання студентів денної форми навчання

Модуль 1. Поточний контроль					Модуль 2. Індивідуальна робота	Модульний контроль	Сума				
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2							
Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	15	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5			
20				25							

Бали за виконання ІНДЗ визначаються за табл. 10.2.

Таблиця 10.2

Шкала оцінювання ІНДЗ для студентів денної форми навчання

Основний матеріал	Презентація	Виступ	Всього
5	5	5	15

Результати навчання проставляються за двома шкалами. Позитивні оцінки виставляються тільки тим студентам, які виконали всі види навчальної роботи, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни і набрали за результатами поточного та підсумкового контролів не менше 60 балів.

Шкали оцінювання (100-бальна та національна)

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100	"зараховано"
82-89	
74-81	
64-73	
60-63	
35-59	"незараховано" з можливістю повторного складання
1-34	"незараховано" з обов'язковим повторним курсом

11. Методичне забезпечення

1. Інформаційні ресурси у цифровому репозиторії / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/view/types/methods/> : Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни "Теорія організації та управління безпекою соціальних систем" для студентів спеціальності 073 Менеджмент (ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою») денної форми навчання / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/2715/>

12. Рекомендована література

Базова:

1. Ляш О.І. Трансформації системи соціальної безпеки України: регіональний вимір: Монографія / О.І. Ляш – Л.: ПАІС, 2012, - 592 с.
2. Ліпкан В.А. Теорія національної безпеки: Підручник. – К.: КНТ, 2009. – 631 с.
3. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки: монографія / О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук, О. В. Панькова [та ін.] / Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості . – К. ; Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. – 184 с.
4. Теорія управління в органах внутрішніх справ: Навчальний посібник / За ред. В.А. Ліпкана. - К.: КНТ, 2007. - 884 с.

Допоміжна:

5. Конституція України. Режим відкритого доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>
6. Копенгагенська декларація про соціальний розвиток. Режим відкритого доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_505
7. Закон України про основи національної безпеки України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
8. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України. Режим відкритого доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0060665-07>
9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України". Режим відкритого доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#n7>
10. Закон України «Про національну безпеку України». Режим відкритого доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
11. Василькова В.В. Порядок и хаос в развитии социальных систем (Синергетика и теория социальной самоорганизации). Серия мир культуры истории и философии. – СПб: Лань, 1999. – 480 с.

12. Економічна безпека: навчальний посібник / за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
13. Ліпкан В.А. Теоретико-методологічні засади управління у сфері національної безпеки України: Монографія. – К.: Текст, 2005. – 350 с.
14. Ліпкан В.А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України: Монографія. – К.: Текст, 2003. – 600 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Кабінет Міністрів України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>
2. Законодавство України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>
3. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pbuv.gov.ua/>
4. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка, 6) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lib.rv.ua/>
5. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул. Київська, 44) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cbs.rv.ua/>
6. Цифровий репозиторій ХНУГХ ім. А.Н. Бекетова / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/>
7. Цифровий репозиторій Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/568>
8. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka> http://nuwm.edu.ua/MySQL/page_lib.php